

N:o 31.

Ank. till Riksd. Kansli den 4 Maj 1878, kl. 10 f. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 10, om en underdånig skrifvelse angående förvärfvande till statsdomän af egendomen Hammarby.

Uti en. i Andra Kammaren inlemnad, till Utskottets behandling hänvisad motion N:o 65, har Herr *F. Asker* hemställt:

“att Riksdagen behagade besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, att frågan om möjligheten af förvärfvande till statsdomän utaf egendomen Hammarby, belägen i Danmarks socken och Waksala härad af Upsala län och fordom tillhörig Archiatern m. m. Carl v. Linné, samt öfriga dermed sammanhängande omständigheter måtte utredas, och nådigt förslag om vilkoren för afslutande af köpet, hvaruti den nu på stället befintliga Linnéanska lösegendom skulle ingå, måtte näst sammanträdande Riksdag föreläggas.“

Ehuru den ärade motionären här icke angifvit det egentliga syftemålet med det af honom ifrågasatta inköpet för Statens räkning af Hammarby egendom, så framgår dock otvetydigt af hans motivering, (se motionen pag. 8—9) att hans mening är:

att i den lilla af Linné sjelf uppsatta och begagnade s. k. museibyggnaden å Hammarby (se motionen Bil. 1), ett museum Linnéanum måtte återupprättas till ungefär samma omfång och beskaffenhet som det af Linné

sjelf derstädes inrättade och begagnade, men nu till hufvudsaklig del i England befintliga;

att det gamla, äfven af Linné uppbyggda och bebodda, boningshuset borde underhållas samt tjena till förvaringsrum af såväl den Linnéanska lösegendom m. m., som ännu finnes derstädes i behåll, som af hvad som framdeles kan dit samlas;

att den invid gården belägna parken borde inhägnas samt omsorgsfull vård egnas åt de af Linné derstädes planterade, ännu kvarvarande ehuru förvildade växtalster; samt

att staten borde anslå nödiga medel såväl för inköp af egendomen som för anskaffande och iordningställande af det öfriga, hvaremot enligt motionärens förmenande egendomens afkastning derefter borde kunna lemna nödiga tillgångar för tillsyn, vård och underhåll af det hela.

Såsom skäl för bifall till sin hemställan framhåller motionären i första rummet Carl v. Linnés utomordentligt stora förtjenster om vetenskapen, erkända och bevitnade genom intyg af flera de störste och utmärktaste både in- och utländska män, samt den ära han derigenom beredt sitt fosterland i allmänhet och Upsala universitet isynnerhet. Derjemte erinrar han äfven om en af Rikets Höglofliga Ständer vid 1760—1762 årens riksdag genom Sekreta Utskottet utlofvad eller åtminstone förespeglad nationalbelöning åt Linné af 6,000 daler silfvermynt såsom "ett vedermäle af det värde, som Riket satte på hans förtjenster och till uppmuntran för andra att söka träda i hans fotspår", ett löfte, som motionären ingalunda anser uppfyllt derigenom, att en enskild person med Sekreta Utskottets goda minne och för en lika stor summa som den utlofvade tillhandlat sig den af Linné upptäckta konsten att i musslor inpregnera "äkta perlor". Genom ett bifall till det af honom framställda förslaget tror nu slutligen motionären, att Sveriges folk och Riksdag bäst kan inlösa det för 116 år sedan till Linné gifva löftet om en nationalbelöning och på samma gång så vidt möjligt godtgöra den stora förlust, samt borttaga den skam, som vederfarits oss genom försäljning till England år 1784 af Linnés efterlemnade naturaliesamlingar, bibliotek och manuskript m. m., hvarjemte han äfvenledes betonar, att just innevarande år, då jemnt ett sekel förflutit sedan Linnés död, vore särdeles lämpligt i och för infriandet af vår tacksamhetsskuld till vårt största vetenskapliga snille.

Att värda sina stora minnen är för ett fritt folk en bland dess skönaste rättigheter och dyraste pligter. Ett åsidosättande häraf blir icke ostraffadt. Kommande släkten få ofta dyrt gälda hvad föregående häruti brutit och de sjelfva icke förstätt att godtgöra. Svenska folket, rikt på stora minnen, har städe velat uppskatta dessa, äfven om de ytre bevisen derför icke alltid framträd i storartade former.

Bland våra store män intager Carl v. Linné obestridligt ett af de främsta rummen och inom vetenskapernas alla länder omfattande, rike torde han öfverträffas af ingen. I likhet med motionären anser derför Utskottet, att svenska nationen står i största tacksamhetsförbindelse till denne den nyare naturvetenskapens fader samt att innevarande är, det hundrade efter hans död, gifver en ytterligare påminnelse om att godtgöra hvad nationen möjligen hittills försummat vid värden om detta dess stora minne. Utskottet kan dock icke gilla det sätt, hvarpå motionären tänkt sig detta böra åvägabringas. Ett återupprättande å Hammarby af ett museum Linnéanum, sådant detta under Linnés lifstid befans, skulle otvifvelaktigt vara förenadt med vida större svårigheter än motionären tyckes förutsätta och torde äfven med de största ansträngningar endast på ett högst otillfredsställande sätt kunna åvägabringas, såvida icke de Linnéanska samlingarna till någon större del kunde från England få återköpas, något som lär vara föga sannolikt och ej heller blifvit af motionären ifrågasatt. Att genom efterliknande möbler och i någon mån likartade samlingar söka ersätta den store forskarens både från vetenskaplig synpunkt och såsom minnesskatter ovärderliga tillhörigheter, synes dessutom Utskottet föga motsvara det åsyftade ändamålet och ej väl öfverensstämma med den vörndnad, som hvarje föremål, hvilket verkligen egts och värderats af den store mannen, bjuder, och som helt säkert äfven af hvarje svensk eignas det. Mindre välbetänkt torde det äfven få anses vara, att på landsbygden, fullkomligt afskildt från andra vetenskapliga inrättningar, förlägga ett museum, för hvars upprättande och framtida vård flera olika och stora förmågor skulle tagas i anspråk och som till följd af sitt läge endast af ett jemförelsevis ringa antal personer skulle komma att besökas och således icke jemte sitt hufvudändamål skulle kunna förena någon för vetenskapens eller allmänbildningens befrämjande afsevärd nytta.

Lämpligare och värdigare förefaller det Utskottet, om allt hvad af Linnés fordna tillhörighet ännu står oss åter utan alla främmande tillsatser sammanfördes på ett ställe och ordnades. Någon lämpligare plats här för än just Hammarby, som med sina ännu i oförändradt skick sedan Linnés

tid kvarstående byggnader och med i dess park ännu fortlefvande, af Linné med egna händer planterade växter utgör det största och värdefullaste bland alla oss återstående minnen af den store mannen, lärar väl knappt kunna tänkas. Det är dock icke vid egendomen i sin helhet, utan vid de ofvannämnda byggnaderna, boningshuset och museibygnaden, samt den dem omgifvande parken, som dessa minnen äro fästade. Att såsom motionären föreslagit, inköpa egendomen i sin helhet synes därför Utskottet hvarken behöfligt eller lämpligt. Utom det att ett sådant inköp skulle blifva förenadt med ganska betydliga kostnader, hvilka för vården af Linnés minne vida ändamålsenligare skulle kunna användas, lärar ett ytterligare ökande af det redan stora antalet statsdomäner icke vara att förorda helst tvifvelaktigt torde vara, huruvida, såsom motionären antagit, egendomens afkastning skulle lemna trygghet för husens, parkens och samlingarnas vård och underhåll m. m. Då äfven vid en fråga, sådan som denna, kostnaderna icke torde böra lemnas alldeles opåaktade, anser Utskottet sig böra påpeka att desamma för utförande i sin helhet af motionärens förslag, sådant det i motiveringen af motionen finnes angifvet, helt säkert skulle komma att uppgå till högst betydliga belopp, hvori blotta inköpet af 'egendom' komme att ingå med omkring 80.000 kronor.

Oaktadt Utskottet på nu anförda skäl icke anser sig kunna tillstyrka motionärens förslag om inköpet till statsdomän af egendomen Hammarby och inrättande derstädes af ett museum Linnéanum, så äro dock de vid nämnde egendom befintliga af Linné fordom bebodda byggnader och honom tillhörig lösegendom allt för dyrbara minnesskatter att lemnas åt glömska och förstörelse. Ett enkelt, Linnés minne och svenska folket på en gång värdigt, sätt att härifrån bevara dem vore enligt Utskottets förmenande, att den del af egendomen Hammarby, som upptages af förutnämnda boningshus och museibygnad jemte den dem omgifvande parken till så stort omfång som lokala förhållanden och öfriga omständigheter betinga, blefve tillika med sjelfva byggnaderna genom afsöndring, egoutbyte mot en angränsande, Universitetet tillhörande, egendom eller på annat lämpligt sätt, beroende af den öfverenskommelse, som kunde med egaren derom träffas, åt staten förvärfvad. Den å egendomen befintliga, Linné fordom tillhöriga lösegendomen borde äfvenledes i en sådan öfverlåtelse till staten ingå för att å Hammarby fortfarande bibehållas, der den skulle komma att bilda grunden för den Linnéanska samling, som genom bidrag från enskilda personer af föremål som tillhört Linné, helt säkert skulle inom kort derstädes uppstå. Vården af det hela torde i så fall lämpligen kunna öfverlemnas åt Uni-

versitetet i Upsala, då för den närmare tillsynen å stället endast en vaktmästare skulle erfordras.

Skulle åter den del af fastigheten, som Utskottet anser böra till staten förvärfvas, icke kunna på antagliga vilkor erhållas, men egaren deremot finnas villig att aflåta den å Hammarby befintliga Linnéanska lösegen-
domen, så torde denna såsom en Linnéansk afdelning böra förenas med nå-
gon af stateus samlingar i Upsala elier Stockholm.

På nu anförda skäl anser Utskottet sig icke kunna till antagande förorda motionärens förslag oförändradt, utan får i stället vördsamt hem-
ställa:

att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda:

dels om och på hvad vilkor den del af egendomen Hammarby, belägen i Danmarks socken och Waksala härad af Upsala Län och fordom tillhörig Archiatern Carl v. Linné, som upptages af Linnéanska boningshuset och museibyggnaden jemte den dem omgäfvande parken, till så stort område lokala och öfriga omständigheter betinga, tillika med de nämnda byggnaderna samt, i förening dermed, den å stället befintliga fordom Linné tillhöriga lösegen-
domen må kunna
åt staten förvärfvas,

dels ock, för den händelse att svårigheter eller hinder skulle möta för jordlägenhetens och byggnadernas afsöndrande från egendomen, om och på hvad vilkor den Linneanska lösegen-
domen å Hammarby *ensamt för sig* kan af staten få in-
köpas samt att i beggedera fallen låta förslag härom en kommande Riksdag föreläggas.

Stockholm den 3 Maj 1878.

På Utskottets vägnar:

A. J. Lyth.

Reservationer:

af Herrar *J. Erickzon*, och *J. Jönsson*: "Då förvärfvande till statsdomä af egendomen Hammarby till större eller mindre del i följd af de betydliga kostnader, som dermed skulle vara och blifva förenade, icke torde vara lämpligt, så mycket mindre som antagligt är, att priset på den ifrågasatta afsöndringen af den boningsplatsen omgifvande parken skulle blifva skäligen högt tilltaget; och då, vid det förhållande att den väsentligaste delen af de Linnéanska samlingarne redar blifvit till utlandet försäld och det väl icke lär finnas ringaste sannolikhet för att denna del skall kunna af oss åter förvärfvas, för oss återstår endast att söka bevara den vid Hammarby fortfarande befintliga Linné förut tillhöriga löseegendomen; men denna löseegendom torde böra uppställas, hellre än i ett museum vid Hammarby, i ett af statens större förut anordnade muséer, der den kunde vara för den större allmänheten tillgänglig, hvilket deremot icke kunde blifva förhållandet med ett vid Hammarby anordnad museum, föranlåtas vi för vår del vördsam samt hemställa: att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på hvad vilkor den vid Hammarby befintliga Linné förut tillhöriga löseegendomen kunde för statens räkning förvärfvas för att derefter i något staten tillhörigt museum förvaras samt förslag härom en kommande Riksdag förelägga."

Af Herr *J. Aug. Sjö*, som yrkat rent afslag.